

Byggenæringen står for 40 % av Norges totale CO₂-utslipp, 40 % av energiforbruket og 40 % av avfall. Samtidig står offentlig sektor for innkjøp av varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider for om lag 600 milliarder kroner årlig. Et beløp i denne størrelsesorden betyr at innkjøpere har enorm innkjøpsmakt.

Ifølge Regjeringen skal regelverket for offentlige anskaffelser sikre at pengene utnyttes best mulig, og bidra til et konkurransedyktig næringsliv. Det offentlige må ta et helhetlig ansvar for å drive markedsutviklingen i en bærekraftig retning. Vi mener derfor at det er på høy tid at miljøkrav stilles i alle offentlige anskaffelser.

Større krav til klima og miljø vil føre til *premiering* av de entreprenørene som tør å ta grønne skritt. I tillegg øker det *hastigheten* på omstillingen. For å parafrasere: "Man blir hva man bestiller". Det overordnede målet ved å benytte grønn innkjøpsmakt, bør være at utviklingen i markedet går fort nok, i henhold til Norges forpliktelser på klima- og miljøavtaler.

Ved å stramme opp lowverket, vil det offentlige ta en større del av regningen for grønn omstilling. Leverandørene får mulighet til å prise inn kostnaden for grønne investeringer, og samtidig beholde konkurranseevnen. Dialog mellom innkjøpere og leverandører – markedsdialog – vil være sentralt for å sikre gode betingelser og rettferdig konkurranse i kontraktene. Det sikrer samsvar mellom innkjøpers forventninger – og hva som faktisk kan leveres av markedet.

DFØs (Direktoratet for forvaltning og økonomistyring) *Kriterieveiviser* lister opp en rekke miljøkrav. Mange av miljøkravene innebærer kun ulike former for *kartlegging* og *dokumentasjon* av natur- og miljøinngrep. Vi vil derfor poengtere at miljøkrav som kun kartlegger og dokumenterer, *ikke* bidrar til faktisk redusert miljøbelastning. Kartlegging øker heller ikke innovasjonsgraden. I beste fall øker det bare oppmerksomheten på at nye løsninger kan være nødvendig. For at en forskriftsendring skal ha nok påvirkning, mener vi at terskelen på hva som kan defineres som et miljøkrav må økes. I tillegg bør ikke krav som allerede dekkes inn av lowverket, eksempelvis Naturmangfoldloven, kalles miljøkrav.

Vi mener også at det alltid bør stilles minimumskrav til livsløpsutslipp fra materialer der det er mulig å dokumentere dette med en miljødeklarasjon (EPD). Minimumskravene bør være i tråd med hva som er tilgjengelig på markedet i dag, uten en betydelig merkostnad, og noe som flere leverandører kan levere på.

Det bør videre defineres retningslinjer for hvordan miljøkravene skal håndheves og dokumenteres. Et klokt grep vil være offentliggjøring av evalueringer og kriterier som brukes i anskaffelsesprosessen. Det øker transparens og tillit til at et skjerpet regelverk fungerer og bidrar til endring i en grønnere retning. Det bør også etableres mekanismer for tilsyn og kontroll, samt sanksjoner for leverandører som ikke overholder kravene.

Vi har vurdert de tre forslagene med bakgrunn i vår erfaring fra byggenæringen og politikken. Vi har vurdert ut ifra følgende spørsmål: Hva er det som i størst grad ville bidratt til måloppnåelse for byggenæringen, og for oss som klimaengasjerte? Våre

vrderinger tar utgangspunkt i at byggenæringen kan bidra til å oppfylle forpliktelser i Parisavtalen, Naturavtalen og i Nasjonal transportplan.

Vi mener at høringsforslag 3 er for fleksibelt. Å tillate bruk av minimumskrav, eventuelt i kombinasjon med vekting av miljøhensyn, kan føre til at innkjøpere kun prioriterer bruken av minimumskrav. Da havner vi fort i samme situasjonen som i dag, hvor det i mange tilfeller utelukkende stilles minimumskrav til klima og miljø for å sikre at leveransen ikke er under hva vi kan forvente av markedet. I slike tilfeller erfarer vi at tildelingskriterier ender opp med å vektes så lavt, at de får liten eller ingen betydning for hvem som vinner anbudet. For lav vekting gir leverandørene mindre insentiv til å gi gode tilbud på klima og miljø, siden innsatsen og kostnaden kan overgå uttellingen disse gir i en konkurranse.

Videre mener vi at høringsforslag 1 er for strengt. Dersom klima og miljø alltid må vektes med 30 prosent, kan det føre til at mindre anskaffelser fører til unødvendig høy ressursbruk for å evaluere på klima og miljø. Formuleringen om eventuelt høyere vekting enn 30 prosent der det er relevant, åpner også for unødvendig tolkning.

Vår erfaring er at bruken av tildelingskriterier tilrettelegger for innovasjon, og dermed avgjørende for nye og bærekraftige løsninger. I tillegg bør det stilles minimumskrav fordi tildelingskriterier i seg selv ikke er en tilstrekkelig garanti for å sikre klima- og miljøhensyn. Dette skyldes at tilbydere kan levere et tilbud med lav pris, men dårlig klima- og miljøskåre, og vinne kontrakten basert på en samlet høyest skåre. Det bør derfor settes et minimumsnivå av klima- og miljøkrav. Det er når virkemidlene *minimumskrav* og *tildelingskriterier* virker sammen at potensialet for miljø- og klimahensyn i en anskaffelse utnyttes best mulig.

Vi mener derfor at et presisert *forslag 2* vil treffe byggenæringen best når det gjelder måloppnåelse. Presiseringen vi foreslår er at alle offentlige anskaffelser *skal* ha *kravspesifikasjon* på klima og miljø – og at denne ikke er valgfri, slik høringsnotatet foreslår. Det bør fremdeles stilles miljøkrav til minst ett av de tre gjenværende trinnene: *kvalifikasjonskrav, tildelingskriterium og kontraktsvilkår*.

Utover minimumskrav er vi enige i ordlyden i forslaget om at store prosjekt med betydelig miljøpåvirkning, alltid skal vekte klima og miljø minimum 30 prosent. Dette grepet vil sørge for at omstillingen i markedene og teknologiutviklingen går raskere. Minimumskrav virker dessuten pådrivende for innovative løsninger, fordi tilbyderne må tilpasse seg minimumskravet.

Vårt reviderte forslag 2 lyder derfor slik: (rødt er lagt til, gjennomstreking er fjernet)

«Oppdragsgiveren skal ta hensyn til å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger ved sine anskaffelser. Offentlige oppdragsgivere *skal ha kravspesifikasjoner på miljø- og klimahensyn. De skal i tillegg stille miljøkrav eller kriterier på minst ett av følgende trinn i anskaffelsesprosessen: a) Kvalifikasjonskrav b) ~~kravspesifikasjon~~ b) Tildelingskriterium c) Kontraktsvilkår*».

Forslag til ny § 18-1 (3a) «På områder med ikke uvesentlig miljøbelastning skal miljøhensyn alltid vektes minimum 30 prosent.»

Etterord:

Vårt høringssvar er del av gruppearbeidet ved Zeroakademiet 2022/2023. Vi er ansatt i politisk parti, offentlig byggherre og konsulentselskap. Fellesnevneren er at vi er engasjert i klima- og miljøutfordringer, og mener at offentlige anskaffelser er en viktig del av løsningen på utfordringene. Vi har derfor kalt vårt prosjekt "Gull og grønne anskaffelser", som gjenspeiler at offentlige anskaffelser bør vektlegge både gull og grønt.

Vi presiserer at vi svarer på vegne av oss selv som privatpersoner. Vårt høringssvar representerer ikke nødvendigvis synet til virksomhetene vi er ansatt i.

Ylva Bang, KrF

Henrik Kyte Assmann, Nye Veier

Birgitte Skei van der Harst, Sweco

Frida Hambro Angell, Statens vegvesen